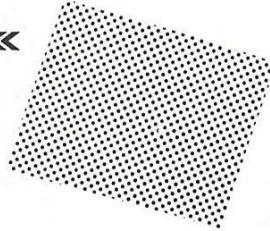

scena za »zimu«

robert kuver

Bez zvuka, počinje u potpunoj tišini, bez zvuka, jedino možda povremeno neprimetno pucketanje, slično statičkom, ali naše uvo ga spremno dopunjava, ne čuje taj zvuk već odsustvo zvuka, napreže se, zaobilazi svako statičko nesavršenstvo i nalazi: samo tišinu. I tako započinje. Čak ni vatra. Samo prašan sneg koji pada nemo, ravnometno, tek sičušne mrve svetlosti koje se spuštaju na gluvu šumu kao smrknuta prašina. Sneg se nabrazao u nanose, ili je možda zemlja izrebrana ispod njega, izbradzana palim stablima i gomilama umirućeg lišća — ne znamo, sigurni smo samo u površinu koju vidimo, nežno povijenu površinu koja krivi i prelama crne senke stabala u mrežu složenih šara, složenih ali ipak spokojnih, smirenih, misaonih: isprepletene senke i mnogogougaonici jarko osvetljenog snega nagoveštavaju drhtavu postojanost svetlosti, neprimetnu plahovitost i kretnju senke. Toliko smo blizu nanosa da se cela stabla ne mogu videti, samo debela crna debla prošarana belilom i grane pritisnute teretom snega, opasno približene belim hrpmama na zemlji: prolazimo ispod njih, klizimo pored crnih debala, preko devičanskih ravnica snega.

Kratak ostar pucketav zvuk! Zastajemo. Drugačiji od statičkog. Ponovo! Odmah do nas, nagore, približeno: stuboliko deblo velikog bora. Pucketanje! U drvetu. Da, ponovo! Tanani glas drveta koje mrzne. Stojimo u očekivanju, naprežemo se da ga ponovo čujemo — ali našu pažnju iznenada protresa, privlači nov zvuk, nepravilan šuštav šum koji se ponavlja četiri ili pet puta, prestaje, onda se ponovo čuje — da, naravno! Prštavo škripavo nepogrešivo lomljenje snežnog pokrova pod stopalima! Neka kretnja! Sada ga vidimo — *tamo!* Belo na belom, ali uočljivo. Zec! Prš prš prš prš. Staje. Prš prš prš. Staje. Osluškuje. Nervozno trzanje širokih nozdova. Ode! prš-pršavi šumovi koji nestaju. Staje. Onda ponovo, samo glasanje. Staje. Aha! iza onog bora! Onda ponovo sve dalje, prš prš prš prš. Na kraju: tišina. *Iznenada zapanjujuće krupan plan pseće glave, male crne svetlucave oči, duga crna njuška koja preleće obilazi miriše belu zemlju, zašiljene trouglaste načuljene uši, i sada vidimo celog psa, vitkog, kratkodlakog, rasnog, gipkog. Spuštene njuške pas bešumno klizi nemom šumom, kroz bežtežinsko padanje mekog snega.*

Dospievamo, zaboravljujući na psa, do mesta koje nalikuje maloj čistini, gotovo ravnog, do bliskih kontrastnih oblika koje ne prekida nikakva kretnja naviše. Tu zastajemo. Pogled nam se podiže kroz sve sitniju sneg, preko luka poleglih grana, prema nebu, tamo gde se vrhovi drveća naginju kao da ih je opsela, privukla svemoćna tačka preseka. Tačku preseka ne vidimo, ne vidimo ni nebo: sneg koji veže na nas briše sve osim statičnih crnih obrisa stabala. Kada ponovo spustimo pogled, vidimo da je čistina u stvari park, u kojem bandere stoje uspravne i nedokućive, široke snegom pokrivene klupe gnezde se u dubokom svegu u njihovom podnožju, a mali trošan znak izviruje, s natpisom koji je skoro sasvim izbrisani. Jedva možemo da razaznamo, i to sa strahovito male razdaljine, reč MUŠKARCI, ali nigde strelice koja bi nam pokazala gde se oni mogu naći. Sijalice nasu upaljene: svetao je deo dana.

Kroz park prolazi put, jedva vidljiv u nespantanom snegu, vidljiv u stvari kao blago snižena ravan široka oko tri metra, koja se pruža u beskrajnu daljinu. Mi čak stojimo nasred njega i dok nam pogled prati njegov tok prema horizontu — horizontu koji, uzgred rečeno, nije ni u kom slučaju jasno određen, već ga zakirilje okolna šuma — vidimo sanke koje se približavaju i koje vuku dva mrka konja. Bešumno, brzo dolaze, kopita podižu suv sneg u kovitac uzavrelim oblačića, tutnje prema nama, ali u tišini. Lepi konji, lepršavih griva i čvrstih tela,

oznjenih grudi, mreškavih mišića, zapenušnih gubica. A onda iznenada jeka zvona na sankama ruši se na nas, i grmljavina kopita, dok sanke jure pored nas, preko nas, u vihoru zaslepljujućeg snega!

Buka prestaje iznenada kao što je i počela. Na trenutak sve je nejasno. Potom, kada se sitan prah hladnog snega slegne oko nas, vidićemo čoveka na tragu sanki. On hoda, smeši se, maše sankama kada ih pozdravlja; sada kreće za njima, i to čvrstim, odmerenim korakom duž jednog od dva uska traga koja su ostavili salinicu na sankama.

Covekovo lice je poznato, neko koga poznajemo, ili koga smo već nekad videli, ili veoma slično nekome koga smo već videli, jedro muško lice naviklo na vanjski prostor, izbradzanih čela iznad nekak lomljenog nosa, spojenih tankih obrva, uskih svetlih očiju koje škilje zbog bleska, čela obeleženog, reklo bi se, naizmenničnim senama zaprašene zbrunjenosti i suzdržanog gneva, slepočinica prošaranih dubokim šarama, snažne isturene vilice, raščupane kose izbeljene suncem. Oči su mu usredsredene na neku udaljenu tačku, možda na sanku koje se bešumno smanjuju naspram horizonta nas, a možda samo i namerno na horizontu. Čovek nastavlja da se smeši, osmeh mu gužva obraze u šaljive duboko usećene bore. Zaslepljujući sjaj sunca ne popušta. Čovekovi obrazni nose jednodnevnu bradu, dlačice koje izviruju iz svojih tamnih rupa kao napast neuromnih parazita. Velik nepravilan mladež, veličine glave crnog mrava, prekida gust rast dlačica pored jedne od vertikalnih bora koje su sada produbljene osmehom. Osmeh postepeno gasne, premda ne sasvim, a mrštenje se pojačava, ali — *brzo zapažamo* — to je prijatno muško mrštenje kao znak odlučnosti. Jedna osobitost: njegove tanke usne izgledaju neubičajeno tamne, gotovo crne, a njegove trepavice su čudnovato izražene. Čista omaška, nema sumnje; previdamo je kao što zanemarujeмо pogrešno upotrebljenu reč, neželjenu suzu, zgnječenu cipelu, statički zvuk. Čovek nosi raskopčanu kožnu jaknu, kratku, koja mu pokriva grudi i snažna ramena, maše jakim kožnim rukama u širokim ritmičkim lukovima, žestoko gazi kroz sneg, nogu čvrsto obavijenih grubim sivim dokolenicama. Čizme mu namerno stupaju u nanose, ali blešak snega toliko zaslepljuje da čizme izgledaju kao crni panjevi u obliku cipela: tek povremeno nazremo niti pertle ili neku rupicu — ne, uglavnom je to čuvavo upadanje crnila u nepostojano belilo i izvlačenje iz njega.

Iz daljine posmatramo kako nam se čovek približava, s vilicom isturenom u čudnoj mešavini gneva i zbrunjenosti. On je sam, sasvim sam, u ogromnoj beloj pustoši. Sneg više ne pada. Nebo je vedro. Nema drveća, nema senki, čak su i tragovi sanki išezli — tu je samo taj vitjak čovek u kožnoj jakni, s kosom nošenom vjetrom, koji besno gazi preko gole površi padina bez senki. Sada čovek povremeno gubi korak. Izgleda uznemireno, nelagodno se osvrće, možda se izgubio. Staje. Potom: tri nervozna rastrojena koraka. Ponovo staje. Gleda okolo. Približili smo se. Podiže jedan širok dlan prema čelu da bi zaštitio oči, blago se naginje u struku, pretražuje horizont u potpunom kruugu. Spušta ruku, podiže pantalone, kao da udidiše, mršti se. Vadi kutiju cigareta iz džepa na jakni, zgužvanu kutiju u kojoj se nalazi samo jedna cigareta. Izvlači je, udara o nadlanicu, izazivački je stavljaju u usta. Gužva praznu kutiju brzim uvežbanim pokretom, baca je nekoliko metara od sebe u sneg. Sada, iz istog džepa: šibice. Otkida jednu, pali je, prinosi kraju cigarete, skuplja šake oko nje. Dim mu izlazi iz nosa. Odbacuje šibicu, duboko uvlači dim cigarete. Lice mu je čvrsto, napeto, namerno ukrućeno; lagano ispušta dim, stisnutih usana, očiju uprtih u daljinu. Zamišljeno baca cigaretu,

žurno se osvrće i, povijajući glavu, ponovo kreće.

Nije prešao tri ili četiri koraka kada ponovo staje. Gleda oko sebe. Oblizuje usne. Desnom rukom pritiska se u visini prepona. Još jednom oprezno i možda malo nezgrapno gleda oko sebe u punom krugu, dok levom šakom štiti oči s tamnim trepavicama. Očigledno zadovoljan što je sam, otkopčava šlic i spremi se da mokri.

Iza njegovog levog rama, pored njegovog zacrvenelog levog uha, možemo da pogledamo naniže u bleštavu netaknutu padinu koja počiva pred njim. Napetost u njegovoj levoj slopočinici popušta dok izvesna zanesenost u posao koji radi — neka vrsta zadovoljstva, moglo bi se reći — prelazi preko onog dela njegovog lica koje vidimo: samo njegova leva strana, nikako ono celo. Staviše, zaslepljujući sjaj onoga što se nalazi iza, čini da lice izgleda gotovo crno. Dok se olakšava, on piše u snegu. Sedmo mokraču koja sažiže neumrljanu belu površ i ostavlja žut trag, ali ne možemo da otkrijemo reči — ili, bolje rečeno, možemo jasno da ih uočimo, ali kasnije ih se ne sećamo, ne možemo čak ni da se setimo da li je završio reč ili reči pre nego što se tok mokrače smanjio, oslabio do početnog silovitog izliva do tanušnog kapljana, štrcnuo nekontrolisano tri puta, onda se sveo na povremenu kap. Čovekova rama se tresu i vidimo da se smeje, *da se smeja sve to vreme*, da se sada nekontrolisano smeje, ali ne čujemo ništa, tišina i dalje vlađa našom sveštu, samo se povremeno čuje neravnomerni statički zvuk, koji možda čujemo od početka.

Čovek se otresa, zakopčava se, sve vreme nastavlja da se smeje, zabačene glave, raširenih usta, ogoljenih belih zuba, čvrsto stisnutih sitnih očiju, ovlaženih bora. On pada na kolena i piše prstom po snegu.

IVO SAM JA URADIO

ali ubrzo se tako silovito smeje da se ruši glavom u sneg i kotrlja se po njemu. *Smej! sa da počinjemo da ga čujemo! snažan, kikotav, histeričan, sve jači, raskalašan i perverzan, sve žešći i žešći* — ali iako smeđe nadolazi, zapažamo da je čovekovo lice iznenadujuće ozbiljno. On se grči u snegu, skuplja u grudvu užasu, vlažnih očiju, obraza belih kao da su posuti brašnom: prvi put vidimo da njegov osmeh nije stavar, već naslikan: njegova prava usta se opuštaju, dok osmeh, *ono što smo mislili da je osmeh*, ostaje, uporno i bezlično, na njegovom uplakanom licu. Ludački smeđe doseže vrhunac, onda se gubi u daljinu. Potpuno. Čudno. Ne: tek odjek. I onda opet ona tišina. Tišina koju poznajemo. Čovekove tamne usne se pokreću, uvek isto, kao da izgovaraju neku užasnu reč, razbijajući na crtan osmeh, iako, kao što smo očekivali, mi ništa ne čujemo. Samo tek — ali tada, što pomalo iznenaduje, *ipak zapažamo nekakav šum, nov zvuk, koji podseća na krkljkanje, na nekakvo prigušeno grljenje krkljnine* —

Lagano brzo se udaljavamo unazad od čoveka i zvuka, ostavljamo ga skvrčenog u snegu, nemoćnog kao insektu na ledima, klizimo sa ogromnoj i zaslepljujuće ravnicu, i zahvalno se vraćamo utešnim senkama šume, velike otežale šume sa niskim svodom od snegom pokrivenih grana. Na kratak ali zaprepašćujući trenutak iznenada ponovo vidimo čovekovo histerično lice, kao u sećanju, u nenadnoj zaslađujućoj uspomeni koja u nama izaziva ledjeni i neženjen drhtaj — ali postepeno zapažamo da to uopšte nije čovek, ne, to je samo lice belog zeca, ništa više, uzdrhtih širokih nozdova, zamagljivih glodarskih očiju, ustiju razvučenih u jedak osmeh. Kada se udaljimo, otkrivamo da se nalazi između vilica onog vitkog psa. Kada pažljivo oslušnemo, možemo da čujemo ritmično pucketanje, kao kad vojnici marsiraju preko krhkog porcelana. Ono postaje sve glasnije, čak i kada pas i zec kojeg on žvaće već dugo ne budu na vidiku. Na kraju, ipak, čak se i taj zvuk gubi, utapa se u nadilažeću tišinu zime. Sneg ponovo počinje da pada.

Engleskog:

David Albahari